

C. 36/a. 1. 4

~~36-3-23~~

~~36-3-23~~

Enchiridion

CONFESSOR
RVM.

LIBELLVS

FORI POENITENTIALIS SACER-
dotibus apprimè utilis, qui & Interrogato-
riū siue Enchiridion confessorū inscribi-
tur, de bonitate cōfessoris & eius scien-
tia multa scitu digna complectēs, à
reuerendo patre Fratre Alexan-
dro de Arioſtis ordinis mino-
rum de obseruātia, è uarijs sa-
cræ Theologiæ & Iuris ca-
nonici doctoribus dili-
genter excerptus &
accuratè casti-
gatus.

C. 34/a. 1.4

LVG DVNI
M. D. XL.

BIBLIOTECA
DIEMMA
COMUNE

Ad celeberrimum in
Christo patrem fratres
et Marcū Bononiensem
ordinis minorum de ob
servantia prefatiuncu
la argumentūq; in En
chiridion confessorū fe
liciter incipit.

Magne laudis ac me
riti apud antiquos
fuisse philosophi:
quoniam suis insti
tutis et bonorum mo
rum cultum: et rerum bene ge
rendarum tam publice q̃ pri
uate disciplinam mortalibus
tradiderunt: quos ego et si lau
dum preconio pariter prose
quendos affirmem: illos tamē
meritis amplioribus et celsiori
gloria dignos antepōnēdosq;
omnino arbitror: qui non hu
ana sapientia terrenis rebus
ospicientes: ut in *insti.* sed diui
ni prorsus celestium literarū
ctrinam secuti doceant ho
mīes pie et innocenter timere:
cunctosq; instruere de firmissi
ma futurorum *bonorum* spe:
et salute: de vita. de immortal
itate: deq; ipso deo perfruen

do: summo quidem bono pri
scis istis inq; ignoto philoso
phis.

Et hanc ob rem Marce pater
observandissime quidā maio
rum nostrorum patres libellos
fori penitentialis quos ṽsitato
vocabulo interrogatoria con
suevimus appellare: in mediū
contulerunt: quorum ego stu
dia imitatus munusculum eius
modi nuper a me editus: tuosq;
dicandum nomini ea vel potis
simū ratione constitui: q̃ si
forte a te qui insigni virtute in
amplissimo euangelizandi offi
cio cum in orbe christiano clar
haberis perlectum probatumq;
in sententia imperitorum
atq; ineptorum hominum. quis
bus certo nihil suauis est: q̃
aliena curare atq; carpere: in
dignas paruipendendum an
imo reār obtrectiones. A qui
bus tamen humanitatis iure
postulamus si fieri potest: vt
non prius hic initia damnent
abijciant ve: q̃ vniuersa dilige
ntissime cognouerint. Quis inq;
omnium in hoc scribendi gen
ere vberius: solidius: aptius: in
dustrius: compendiosius: lucu
lenti⁹ ve talis poterit attinge
re? Etenim res ipsa infiniti
pene est operis et immensis:
vt si quis eam dilatare atq; ex
qui plenissime velit: tot tan
taq; rerum exuberet copia: vt

Prima pars.

nec libri modū: nec sinez repe-
riat oīo. Quāquidem ⁊ de inter
gerrima vite sanctimonia aga-
tur de scia: de p̄tate: de perui-
gilit exactissima sacerdotis di-
ligentia qui cuius muneris fun-
ctionem susceptur⁹ est quo ni-
mirum ex alioꝝ aīs quantāli-
bet vitioꝝ labē depellat emun-
det abstergat.

De diuine legis decalogo.

De septē capitalibus vitijis.

Deq; singulorum hominū sta-
tibus ⁊ officiis.

Quibus reb⁹ differēdis ⁊ si
equo animo ferā mediocre mi-
hi ingenū esse concessum: lōge
magis attamē apud p̄ntes atq;
posteros sat mihi esse puta-
bo p̄ p̄statissime grauissimum
tue snie testimonium. Sicq; vt
ex prefatis patet: et melius ex
infra d. cēdis tres erūt partes
huius operis principales. In
quarū. prima de septēz virtu-
tibus qbus oportet sacerdotē
totidez veluti margaritis insi-
gnitū atq; circūseptum esse: vt
sue aliorumq; hoīm bene atq;
recte p̄sulat saluti p̄tractabit
In scōa de interrogationibus
faciēdis circa decē decalogi p̄-
cepta: septēmoz peccata capi-
talia. In tertia vero de diuer-
sis statib⁹ ⁊ officiis personarū
particulariū. Sicq; de interro-
gationib⁹ ad cōditionē cuius-
libet cōfitentis pertinentibus.

In prima parte eno

chiridion confessorꝝ Anno M.
ccccxxv. auenerabili patre fra-
tre Alexā. Ariosto ordinis Mi-
norum de obseruantia editum
prologus. feliciter incipit.

Ibi dabo clauēs re-
gni celoz: ⁊ quod
cunq; solueris sup
terrā erit solutum ⁊
in celis. Math. xvi.

Magna quidem et admirabi-
lis est sacerdotis p̄tās: cuius
sacrum misterū tāte vis est: vt
ex animis hoīm mortem fuget
p̄ctā dissoluat: tenebras depel-
lat: ⁊ mutatiōe mirifica vt sic
dixerim terram commutet in
celum: dum in ipsas animas
quas ex sathane faucibus po-
tenter eripit diuinaz reformat
imaginem: ⁊ ex hominibus an-
gelos deiq; filios esse p̄stituit.
Quippe si christus sue gratie
infusione peccata hominū de-
leat effectine: ministeriastr: attā-
men vt celorum regnum homi-
bus pateat: xp̄o sacerdos coo-
peratur: si diligenter modo et
accurate curā egerit anima.

Cui nēpe ⁊ xp̄s ipse hanc i-
buit p̄tatem: cū ap̄lo Petro s̄-
cripta loq̄tur ꝑba. Tibi dabo
clauēs: ⁊ ea q̄ sequūtur. U-
enimvero oportet sacerdotem
septē virtutib⁹ totidem veluti
margaritis insignituz atq; cir-

scientia: ita p[ro]p[ri]as cognoscendi n[on]
est scientia: imo potest esse sine
scientia: sicut de facto in mult[is]
sacerdotibus est. Ideoq[ue] de ea
in seq. ca. c[on]gruentius subijci-
tur agēdo de p[ro]p[ri]ate sacerdot[is].
; Queritur quam scientiam
sacerdos qui confessiones au-
dit habere teneatur? Dicendū
secundum domi[nu]m. Bona. in. iij.
distinctione. xvij. super literam
q. iij. Siue scia sit clavis: siue
nō tāta scia est necessaria sacer-
doti q[uam] sciat discernere in pecca-
tis cōmunibus: et quid veniale
et quid mortale. Et ad que sua
potestas extēdit. Et si ad aliq[uod]
gen[us] peccati non p[ot]est extēdere
manū. Alioquin in periculum
anime sue et conscientie audiat
cōfessiones. Et si subditi cogno-
scunt suā simplicitate: tenentur
discretos consulere. Alioquin
vtriusq[ue] graviter peccāt. Q[uo]d autē
sciat p[ro]p[ri]etates peccatorum
hoc est de b[e]n[e] esse. S[ed] in talibus
debet securiorē viam eligere: et
sapientes consulere. hec Bona.
Concor. Albertus in. iij. in ea-
dem di. dicēs q[uo]d si confessor ne-
scit q[uod] sint peccata capitalia: et q[uod]
sunt mortalia in cōmuni: et q[uod] ve-
nalia ex genere: de quib[us] in. 5.
criminis. dist. xv. peccat mor-
taliter cōfessiones audiēdo. Et
p[ri]mo etiā peccat eū institūens: et
institutū ministrare p[er]mittēs: si
sua interest talē prohibere.

Utrum cōfessor scire teneatur
cēsuras excommunicatio-
num quarum absolutio ad do-
minu[m] papā vel episcopos spe-
ctat. Et qui sunt liciti vel illiciti
contractus. Tallie exactiones
principū: Bella iusta siue iniusta
et h[er]emici? Respō. Si cōfessor
se ingerit ad audiēdū cōfessiones
eorū qui in talibus versan-
tur: aut obvoluti sunt: procul-
dubio tenet[ur] scire inter talia di-
scernere: ad hoc vt sciat vtrum
penitēs sit excōicatus vel non
aut tale q[uod] iuste agere possit
vel non possit. Et si eū debeat
vel nō debeat a cōlone p[ro]hibere:
vt dicit Dur. l. j. de cōfessoribus.
q. ij. et Ale. de ales in. ij. p[ar]-
te tractatu de ignorantia: etiā di-
cit Cōfessores et curā aiarū h[ab]en-
tes scire tenentur intra canonica
que tractant de sacris. excōica-
tiōib[us] restitutiōib[us]. ffurto ho-
micidio et h[er]emici. Q[uo]d etiā etiam
apte ex v[er]bis d[omi]ni. Bona. in p[re]cedē-
ti. 5. elici p[ot]est a v[er]bis Aug. dicen-
tis. Op[er]e em[en]d[um] vt sciat cognosce-
re q[uo]d debet iudicare: p[re]ser-
tim aut tenet[ur] ad ista Cōfessor
qui nō obediētia: sed p[ro]p[ri]a im-
pulsus volūtate se ad cōfessiones
ingerit audiēdas: cū spon-
te se offerēs teneatur ad o[mn]em
exactā diligentia[m] ex leuissima
culpa sibi etiā imputat[ur]. ar. l. j.
ff. depositi extra eo. c. fi.

4. Quo intelligi d[icitur] q[uo]d confes

Prima pars.

for sciat capitalia peccata et cōmunia mortalia: Dicendum secundum Henricum in quoli. Aliqua sunt peccata quia precepta vel prohibita sunt a iure positivo: sicut non manducare carnes in sabbato et sexta feria. Communicare et confiteri semel in anno. Missam audire festo die et huiusmodi. Ad quod sciendum confessor debet tenere. Alia sunt prohibita: quia de se mala sunt et si non prohiberentur. Et horum aliquod sunt capitalia: et quasi elementa et principia peccatorum: ut Superbia. Luxuria. Gula: et huiusmodi. Quedam sunt peccata que sunt species horum capitalium: ut illa que recipiunt horum predicationem sicut fornicatio. Ebrietas et huiusmodi. Fornicatio enim est quedam luxuria. Et ebrietas est quedam gula hec peccatorum genera scire tenet confessor utrum sint mortalia vel non. Quedam vero sunt que de substantia sui actus non habent deformitatem: sed ex libidine faciunt: sicut cognoscere uxorem propriam non est peccatum de se: sed tamen tanta libidine cognoscere potest quod sit mortale: ut si cognosceret et si non esset uxor sua. Et de talibus non oportet ut Confessor sciat discernere utrum sint mortalia vel venialia. Sicut nec illa de obsequio sepe numero que sunt opiniones docet. Utrum peccata sint vel non

ut est in multis casibus diversarum contractuum. Que episcopos et superiores prelatos qui habent alios purgare perficere et illuminare: et scire tenentur novum et vetus testamentum ignorare non licet. hec Henricus.

¶ Confessor cum scire teneat precepta iuris positivi sicut in precedenti. §. dicitur secundum Henricum. Queritur quando verba canonis aut legis ligent ad mortale? Resp. Quando in iure sit mentio de morte vel peccato mortali: aut de excommunicatione: ut dicitur glo. in c. ij. de ma. et obe. Siue enim canon imponat excommunicationem: siue eam commineat contrahens mortaliter peccat: quia nisi mortali quisque excommunicandus est. xj. q. iij. Nullus. et c. nemo episcoporum. Et peccatum mortale necessario presumendum est ipsi excommunicationi. de officio dele. preterea. Item quando canon vult aliquid fieri per obedientiam. xj. q. iii. qui resistit. et Thoma. secunda secunde. q. c. ij. Vel si canon dicit contra faciens reus se cognoscat in extremo examine. Vel decreta: in fieri sub interminatione diuini iudicii vel maledictionis eterne. Aut similia dicantur verba: ut in ca. vno de sta. regu. libro vj.

¶ Similiter obligat ad mortale: si verba sunt preceptiva: ut Mado: iubeo. precipio: quia quod